

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řešení krizových situací spojených s internetovou patologií ve školách

Metodický materiál pro pedagogické pracovníky

Mgr. Jana Brandejsová

Mgr. et Mgr. Kateřina Lukášová (právní souvislosti)

**Národní centrum bezpečnějšího internetu
2012**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Popis problematiky

Úvod aneb co s metodikou

Posláním školy je především vzdělávání a výchova. Málokterý z pracovníků školy se ve své praxi neseťká se situací, která vyžaduje poskytnutí psychické opory a pomoci ať už dítěti nebo některému z kolegů. Protože povinností školy je vytvářet žákům bezpečné a rozvíjející prostředí, je profesní a lidskou povinností pomoci žákům ocitnuvším se v akutní krizi. Obzvláště, souvisí-li tato krize se školními vztahy. V tematických metodických materiálech jsme hovořili o tom, jaká rizika hrozí žákům při užívání mobilních technologií a internetu. Dotkli jsme se v nich také prožívání obětí a možností pomoci.

Cílem tohoto materiálu je podívat se blíže na psychické stavy spojené s krizovými situacemi souvisejícími s elektronickým násilím. Nepoučený pedagog se může i při nejlepší vůli pomoci dopustit řady chyb. Povědomí o psychických aspektech krizí pomůže pedagogům k lepší orientaci v konkrétní situaci, bude schopen adekvátně reagovat a dítěti v první chvíli pomoci. Materiál nemá a nemůže mít ambici vytrénovat čtenáře v profesionální krizové intervenci. Cílem je zvýšit bezpečí pedagoga ve chvíli, kdy je konfrontován se situací, která žáka ohrožuje a pedagog je nucen poskytnout první pomoc. Měl by umět posoudit, o jaký typ krize se jedná a zda dítěti zprostředkovat odbornou intervenci. Materiál je součástí řady metodik, které se věnují online patologii a krizím s ní spojeným. Budeme se tedy držet oblasti elektronického násilí, nebudeme se věnovat krizím spojeným s jinými problémy či přirozeným vývojem (vývojové krize, krize vyplývající z rodinné patologie apod.).

Typologie krizí spojených s elektronickým násilím ve školách

Prostřednictvím elektronické komunikace se realizují mezilidské vztahy. Vztahy stávající a vztahy nové, kybernetické. Je potřeba si uvědomit, že děti a mladí lidé užívají internet a mobilní zařízení právě především s cílem posilovat a navazovat vztahy. To co je láká v kyberprostoru, je především člověk. Člověk „na dosah ruky“. Mají nevídanou možnost vytvářet a experimentovat s novými vztahy a to právě v období, kdy je toto vývojovou prioritou.

V oblasti prožívání nemá smysl rozlišovat, jak se stalo tradičním, svět na „reálný“ a „kyberprostor“. Dnešní děti takto nerozlišují, setkání na Facebooku je naprosto srovnatelné s tím na ulici. Krizové situace spojené s internetem jsou proto především krize vztahové a krize (narušené) identity a sebepojetí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Můžeme rozlišovat krize spojené:

1. *S elektronickou šikanou*
2. *S elektronickou manipulací a sexuálním zneužíváním (kybergrooming)*
3. *Se sextingem*
4. *S konfrontací s ohrožujícím obsahem*
5. *S elektronickým pronásledováním (kyberstalking)*
6. *S elektronickým násilím mezi rozvádějícími se rodiči žáka*
7. *Se sebevražednými úmysly a jednáním avízovaným v prostředí internetu*

Všechny tyto situace zanechávají na svých obětech, ale také na ostatních zúčastněných, své následky. Účastníci zpravidla dlouhou dobu ani nerozliší, že se jedná o nezdravý, patologický jev. Často situaci prožívají osamoceně jako svůj ojedinělý příběh, vztahové potíže, často mají pocit, že si za vývoj mohou alespoň částečně sami. Většina těchto jevů se navíc dotýká oblasti studu, je těžké o nich hovořit a s prožíváním se svěřovat. Obzvláště blízkým lidem.

Proto je u těchto jevů typické, že se krize rozvíjí postupně a skrytě. Zraňující podněty se opakují, prohlubují a ohrožují sebepojetí oběti. Ta se zpravidla zpočátku snaží bránit sama, často neúspěšně.

Pro pedagoga, který stojí tváří v tvář dítěti v akutní krizi, ať už spojenou s kyberšikanou, pronásledováním, sextingem či jiným, je velice užitečné, aby věděl, s jakým prožíváním, symptomy a projevy se taková krize obecně pojí. Pro laika je občas těžké rozlišit, které projevy a reakce jsou odrazem osobnosti a vlastností dítěte, a které jsou (dočasnými) projevy krize. Toto rozlišení je však pro účinnou první pomoc velice důležité. Proto si nejprve krátce povíme o psychických krizích a jejich projevech obecně.

❖ Co by měl vědět pedagog

Pedagog není a nemusí být profesionálním krizovým interventem. Je ale často první k dispozici, a poskytnout první pomoc dítěti v krizi je pro něj profesní i lidskou povinností. S trochou znalostí se při tom bude cítit bezpečněji a dítě podpoří účinněji. Mezi tyto znalosti patří i vědomí, že situaci nemusí „urvat sám“ a kam se může obracet o pomoc.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychické krize a jejich aspekty

Krize jsou nedílnou součástí každého lidského života. Pro zjednodušení je můžeme rozdělit na dvě velké skupiny:

- krize očekávatelné, zpravidla spojené s přirozeným během života a měnícími se rolmi jednotlivce,
- krize neočekávatelné, spojené s nějakou stresující či traumatizující situací. Tam budou patřit i ty spojené s elektronickým násilím.

Asi není na světě dospělý člověk, který by neprošel všemi typy krizí. Už staré civilizace považovaly krize za období, která člověku přináší utrpení, ale má v sobě obrovský růstový potenciál. Krize je podle tohoto pojetí nepostradatelná a prostředkem růstu, zocelení a moudrosti. Tak je tomu u krizí spojených s přirozeným vývojem a stárnutím jednotlivce, i u těch, kdy je člověk nucen čelit ztrátám (ve smyslu našeho „*Co tě nezabije....*“). Vždy je to, co dosud platilo „otřeseno“ a nové ještě neobjeveno. Podmínkou tohoto růstu je to, že člověk má odvahu krizí vědomě projít, najít a naučit se novým způsobům zvládnání, přijmout a integrovat ztráty a najít nové hodnoty a směřování.

Psychické krize versus krizové stavy

V této brožuře se zabýváme situacemi, kdy dítě/žák/pracovník školy čelí nějakému nezdravému jevu spojenému s online komunikací, potenciálně traumatizujícímu. Situací, kdy je tento jev natolik ohrožující, že ohrožuje fungování a psychické zdraví. Pohybujeme se tedy ve druhé skupině zjednodušujícího rozlišení – krize spojené s neočekávatelnou zátěží. A ještě spíše než krizím, se věnujeme **krizovým stavům** a situacím.

Přerostlo mu to přes hlavu

Český jazyk zná mnoho výrazů pro situaci, která zatíží člověka natolik, že přestává být schopen jí čelit sám, známými prostředky. „*Přerostlo mu to přes hlavu*“, „*je to silnější, než on*“, „*složil se*“, „*podlehl*“, „*zhroutil se*“... Psychická krize se rozvíjí, pokud člověk není schopen řešit nastalou situaci svými obvyklými strategiemi. Zkrátka, známé prostředky zvládnání mu nestačí. A to buď z důvodu, že nová zkušenost je natolik neuchopitelná a nezařaditelná, že si s ní člověk neví rady, neví, jak se zachovat a jak se situací naložit. Nebo je natolik traumatizující, že

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

zasahuje celou osobnost a narušuje dosavadní hodnoty a fungování. **Krize je tedy obdobím, kdy je člověk nucen hledat nové způsoby obrany a fungování – vnitřní i ve svém okolí.**

❖ Co by měl vědět pedagog

Dítě se na dospělé authority s vážným problémem obrací často až ve chvíli, kdy mu došly všechny známé vlastní prostředky zvládnání/obran (coping strategy). Obrátí-li se na Vás žák s osobním a delikátním problémem, nikdy situaci nepodceňujte! Je možné, že již vyzkoušel všechno možné a poskytnutí/neposkytnutí opory je klíčovým pro jeho další prožívání a možnost úspěšného překonání zátěžové situace.

Strategie zvládnání

V současné psychologii se často hovoří o tzv. strategiích zvládnání (coping strategy). Rozumíme jimi soubor myšlenek, obranných mechanismů a chování, které směřují k adaptaci na stresující a ohrožující podněty a situace a které chrání jedince před hlubší psychickou újmou.

Výzkum EU Kids online rozlišuje 3 skupiny strategií, které děti aplikují v souvislosti s elektronickým násilím:

- **Pasivní zvládnání**
 - ✓ Dítě doufá, že se problém sám vyřeší a odezní.
 - ✓ Dítě se vyhýbá, např. přestává používat internet.
- **Zvládnání prostřednictvím komunikace**
 - ✓ Dítě se svěřuje s problémem.
- **Proaktivní zvládnání**
 - ✓ Dítě se aktivně snaží vyřešit problém.
 - ✓ Dítě maže nevíтанé zprávy.
 - ✓ Dítě blokuje odesilatele.

❖ Co by měl vědět pedagog

Výukové a preventivní aktivity by měly vést žáky k proaktivnímu řešení elektronických útoků a ke komunikaci. Stejně tak při konfrontaci s těmito jevy podporujte ohrožené žáky, případně celý kolektiv k aktivní obraně a buďte jim nápomocni.

In: d'Haenens L., Vandoninck S., Donoso V.: „How to cope and build online resilience?“, EU Kids online, ISSN 2045-256X, 2012

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Blesk z čistého nebe?

Krizové stavy mohou nastat okamžitě, po silném a nezvladatelném zážitku. Mohou se rozvíjet pomalu a plíživě, při opakujících se a déletrvajících stresujících podnětech. Při konfrontaci s elektronickým násilím mohou nastat dvě varianty. V případě šikany a kyberšikany, s typicky opakujícími a zostřujícími se útoky, může dojít k postupnému psychickému propadu oběti až k situaci, kdy se situace pro ni stane nezvladatelná a bez východiska. Oběť často vyčerpá všechny vlastní možnosti a akutní krizové stavy přichází v momentě, kdy už neví jak dál a zároveň je zcela vyčerpaná marnými pokusy o obranu. To je častý moment, kdy se, zcela zoufalá, obrací o pomoc.

Akutní krizový stav může nastat ale i po jednorázovém útoku, který je pro oběť natolik ohrožující, že naruší její integritu. Takovým případem může být i konfrontace s krajně násilným obsahem online – např. videozáznam brutální poprav, válečných situací či týrání lidí (např. při happy slappingu) nebo zvířete. Pro nezralou dětskou psychiku může být taková konfrontace krajně ohrožující, zasahuje totiž do základní potřeby pojetí světa jako bezpečného místa k životu. Navíc, čím mladší dítě je takovému obsahu vystaveno, tím hůře se od něj distancuje. Mladší děti ještě ne zcela rozlišují realitu od fikce, a i digitální obsah, obzvláště zobrazující reálnou situaci, je vnímán jako reálný.

❖ Co by měl vědět pedagog

I digitální obsah či elektronický útok může být pro nezralé dítě natolik ohrožujícím, že naruší jeho integritu a dítě se ocitá v akutním krizovém stavu. Na jeho zvládnutí mu jeho vlastní prostředky nestačí a bez pomoci může být ohrožen jeho další psychický vývoj. Proto je první podpora a pomoc tak důležitá, stejně tak zprostředkování profesionální pomoci, je-li to na místě. Bez podpory a řešení se snadněji rozvíjí posttraumatické stavy, které mohou chronifikovat a dítě na dlouho zatížit.

Nedostatek kvalitního online obsahu pro děti

Internet nebyl ve svých počátcích vyvíjen pro děti. S dětmi jaksí nepočítal. Proto je na něm stále málo věkově přiměřeného a kvalitního obsahu. Jak se uvádí v „Evropské strategii pro internet lépe uzpůsobený dětem“, podle celoevropského průzkumu se pouze 32 % dětí ve věku 9–12 let domnívá, že na internetu existuje dostatek dobrých aktivit pro děti jejich věku. Dá se předpokládat, že množství obsahu pro děti nevhodného je významně vyšší. Přesto v Evropě však

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

v průměru pouze 28 % rodičů blokuje nebo filtruje internetové stránky, které jejich děti navštěvují (tamtéž). Portály pro sdílení videí jsou přitom shlédávány pro děti jako potenciálně nejvíc nebezpečné. In: Evropská strategie pro internet lépe uzpůsobený dětem, str. 4, schválená v Bruselu dne 2. 5. 2012, COM(2012) 196 final.

Zas tolik se snad nestalo...

Žádná lidská zkušenost není identická. Neexistuje objektivní hodnocení míry zátěže a odpovídající reakce (i když existují pokusy o škálování životních situací, spíše jako vodítko pro pomáhající profesionály). To, jak reagujeme na zátěžovou zkušenost, záleží na mnoha faktorech. „Objektivní“ míra zátěže, stresu, je jen jedním z nich. Roli hrají naše předchozí zkušenosti, naše životní hodnoty a vývojová fáze, naše vyřešená/nevyřešená minulá traumata, naše současná psychická i fyzická forma, naše odolnost (resistence) a zranitelnost (vulnerability). Jednu z hlavních rolí hraje naše rodina a nejbližší okolí a jeho připravenost pomoci.

Krise je věc individuální. To, co se někomu může zdát jako zvládnutelná nepříjemnost, je pro jiného nepřekonatelným problémem. Na stejnou událost nereaguje stejně ani jeden a týž člověk v průběhu života. Záleží velmi, v jaké životní fázi se zrovna nachází. **Nahlížíme-li na situaci druhého v kontextu naší situace, našich hodnot a našich zkušeností, můžeme ji „přečíst“ zcela jinak a přiřadit jí odlišnou závažnost, než jakou má pro něj.** Co např. přijde dospělému pozorovateli nepřilíš zásadní, může být pro dítě či dospívajícího životně důležité. Z odlišného ohodnocení závažnosti vyplývá časté podcenění situace a neposkytnutí potřebné podpory. U sebevražd mladých lidí bývá okolí často šokováno: „*vždyť vlastně neměl žádný důvod*“, „*taková normální rodina*“, „*vypadala normálně, měla kluka, partu, samé jedničky...*“.

Podceňované bývají často situace spojené s elektronickým násilím. Fotografie spolužáka na školní toaletě zveřejněná na Facebooku? Upravené video tančících spolužaček na You Tube? Falešná láska přes internet? To je přece laškování, škádlení, přirozená strukturace vztahů a rolí... Zkrátka, zas tolik se toho nestalo...

❖ Co by měl vědět pedagog

Měřítkem krize není objektivní závažnost situace s ní spojené. Měřítkem je vždy prožívání toho, kdo jí prochází. Proto, i když nám připadá, že se zas tak moc nestalo, nikdy nepodceňujeme prožívání dítěte a tento postoj mu zásadně nepodsouváme. Platí, je-li situace pro žáka vážná, pak je i pro nás.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Neřešená krize může mít fatální důsledky

Krize je kontinuum, zpravidla má několik fází. Když v žádné z nich nenajdeme podporu, řešení, východisko a novou sílu, může se přesto zdát, že krize ustupuje. Psychika často zvolí nějaké náhradní řešení, které jí pomáhá chvíli vydechnout. Ale nevyřešený problém je od té chvíle vždy připraven, aby se znovu vynořil. Dítě, které extrémní zátěž a s ní spojenou krizi nevyřešilo a nezískalo adekvátní podporu, má do budoucna takřka jíc na problémy „zaděláno“. Proto je velice důležité poskytnout, případně zprostředkovat, odpovídající pomoc.

Fatální důsledky mívají nejčastěji dlouhodobé, opakované a neřešené traumatické zkušenosti. I v souvislosti s elektronickým násilím je již známa řada případů, které skončily tragicky, např. sebevraždou dítěte, celoživotními psychickými potížemi apod.

Online resilience jako pedagogova výzva

V pomáhajících profesích se stále častěji hovoří o tzv. resilienci – schopnosti zvládat stresující a ohrožující podněty produktivním a pozitivním způsobem. Zjednodušeně, schopnost je zvládnout bez úhony. Resilienci lze pěstovat a rozvíjet. Čím více se děti učí adekvátně zvládat rizika či ohrožující online situace, tím větší online resilienci získávají (*How to cope and build online resilience?*, *EU Kids online*, 2012).

Projevy aneb to je snad blázen

Ať už se ocitáme v očekávatelné či neočekávatelné krizi, vždy procházíme obdobím pro nás nestandardním. Čelíme nestandardním emocím, v nestandardní míře. Proto může být i naše chování, vnější projev vnitřního prožívání, nestandardní a pro okolí překvapující, špatně srozumitelné. Dobrým příkladem je chování dětí, v jejichž rodinách dochází k rozvratu, zanedbávání, týrání či jiným problémům. Děti se mohou projevat extrémně kontaktně, agresivně nebo třeba hystericky. Pro pedagoga neznalého souvislostí jsou takové projevy obtížně rozlišitelné od charakteristických vlastností a osobnosti dítěte. Takové dítě je pak nahlíženo jako obtížně zvladatelné, problematické, narušující výuku nebo dokonce zlé. Nemusí jít ale o osobnost dítěte, ale dočasné projevy krize.

❖ Co by měl vědět pedagog

V krizi se všichni chováme nestandardně. Naše projevy mohou být extrémní. Nemusí odpovídat našim přirozeným projevům.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Chování je vždy odrazem aktuálního prožívání. Lidské projevy v období psychické krize odrážejí emoce pro ni charakteristické. Emoce a stavy provázející subjektivně nevladatelnou situaci stojí za vnějšími projevy. Základní emocí provázející krizové stavy je úzkost, až panika. Může být provázena pocitem neskutečnosti, změněným vnímáním času. Člověk je schopen vnímat jen velice úzký soubor podnětů, na víc prostě nemá sílu. Často dochází ke zpomalení myšlení a celkovému útlumu. Dítě v krizi se Vám může zdát jakoby ve snách, zpomaleně reagující, bez zájmu o běžné podněty. Může být neklidné, při vážnějších stavech naopak v úplné pasivitě až stuporu. Mezi fyzické projevy akutních krizových stavů patří chlad, svalový třes, zvýšená potřeba močit, žízeň nebo neschopnost cítit žízeň.

❖ Co by měl vědět pedagog

Základní emocí provázející krizi je úzkost. Úzkost se však každý snaží zvládat trochu jinak, volí jiné strategie. A u každého se jinak projevuje navenek. Projevy a symptomy jsou tedy jedinečné stejně jako spouštěče.

Ochota/odvaha svěřit se

Ochota svěřit se se může lišit dle typu online ohrožení, se kterým je dítě konfrontováno. Jak uvádí nový výzkum EU Kids online „*How to cope and build online resilience?*“, viz výše, s šikanou online se někomu svěří 77% evropských dětí, naproti tomu pouze 53% těch, kteří se setkali s pro ně děsivým či ohrožujícím sexuálním obsahem online. Podporujte při preventivních snahách odvahu žáků svěřit se ve chvílích, kdy čelí byť delikátnímu problému. Podporujte také jejich schopnost rozlišit, komu je v jaké situaci vhodné a účinné se svěřit (např. v případech kyberšikany spolužák přes nejlepší vůli příliš nepomůže). K tomu dobře slouží aktivity typu „Ruka bezpečí“ – pracovní list najdete v metodickém materiálu „Kyberšikana ve školním prostředí, Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2012.

Pedagog jako krizový intervent

Pedagog není a nemusí být profesionálním krizovým interventem. Někdy se jím ale na chvíli stává z potřeby situace. V takových chvílích mu pomůže, uvědomí-li si, jaké jsou hlavní úkoly krátkodobé krizové pomoci. Tím je především stabilizace, poskytnutí bezpečí a ochrana před dalším prohlubováním krizového stavu. Z dlouhodobého pohledu je to podpora samostatného a aktivního řešení problémů a fungování (viz. Vodáčková D. a kol.: „Krizová intervence“, Portál, Praha, 2002). **Co by měl tedy pedagog především zajistit, ocitá-li se některý z žáků v akutním ohrožení? Bezpečí dítěte. Jak podpořit bezpečí žáka, který se ocitá v krizové situaci, se podíváme v následujících odstavcích.**

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Co by měl vědět pedagog

✓ Myslete na základní potřeby

Krizové stavy mají také odraz ve fyzické rovině a důsledky pro tělesný komfort. Tělesný dyskomfort krizi často ohlašuje a je jejím projevem. Typický je tělesný chlad, třes, zvýšená potřeba močit, ospalost či naopak exaltovanost, nejrůznější bolesti, nevolnost. Zároveň často v krizi nevnímáme dostatečně základní fyzické potřeby, nejíme, nepijeme, nespíme. Zabezpečit primární potřeby ohroženého dítěte je proto prvním krokem ke zvýšení jeho pocitu bezpečí. I když není běžnou praxí vařit ve škole žákům teplé nápoje, nabídněte dítěti v krizovém stavu čaj, deku pro zahřátí, sladkou sušenku. Zajistěte jeho pohodlí a fyzické potřeby.

✓ Myslete na bezpečné místo

Pro rozhovor s dítětem v krizi je bezpečný prostor klíčovým. Ubezpečte se, že prostor, který k rozhovoru chcete využít, je chráněný, klidný a příjemný. Stejně tak důležité je, jak dítě usadíte a v jaké pozici vůči Vám. Skrytí za katedrou, pracovním stolem, tváří v tvář dítěti, budete k němu obtížněji hledat cestu. Nechte dítě, které za Vámi přichází s žádostí o pomoc, aby si místo vybralo, případně mu nabídněte místo nejvíce chráněné (doporučuje se s „chráněnými zády“, ve stejné výšce a do tvaru L vůči Vašemu).

✓ Myslete na ochranu soukromí

Obava ze zveřejnění, jeho důsledků, zejména pomsty a masivní potupy ve školním kolektivu, je jednou z hlavních překážek pro vyhledání pomoci dospělého. To se týká především kyberšikany, sextingu, happy slappingu, kyberšikany učitele. Zejména u obětí elektronického násilí, ale také svědků, je ubezpečení o ochraně sděleného a ochraně před agresory, zcela zásadní. Vyžaduje-li to situace, zajistěte, aby o vašem rozhovoru a jeho tématu nevěděl ani třídní kolektiv a další žáci, u rozvinuté kyberšikany v prvních fázích ani zbylý pedagogický sbor. K vážnému rozhovoru můžete jako svědka a oporu přizvat ještě dalšího kolegu, kterého žák označí a kterému důvěřujete. Zároveň žáka upozorněte, že existují skutečnosti, na které jste povinni poukázat ze zákona rodiče, případně další orgány. Že tak ale učiníte tak, aby byly maximálně chráněny zájmy a soukromí dítěte.

✓ Myslete na bezpečný rozhovor

Přichází-li za Vámi žák s problémem nebo se nějaký objevil a je potřeba dítěti podat pomocnou ruku, je potřeba se na rozhovor plně soustředit a věnovat mu cele svoji pozornost. Nemáte-li v danou chvíli čas, informujte dítě konkrétně, kdy ho mít budete a

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ujistěte ho, že se mu budete věnovat. Ač se to nemusí zdát, forma rozhovoru je velmi důležitá. Můžete ho vést způsobem dítě podporujícím ke sdílení a otevření problému nebo naopak tak, že se dítě uzavře a stáhne. Chcete-li najít spolu s dítětem řešení obtížné situace, nepřijímejte roli vyšetřovatele. Jako pedagog jste expertem na rozhovory s dětmi, každodenně se snažíte žáky podporovat v tom, aby objevovali své silné stránky a nacházeli vlastní řešení problémů. Umíte se ptát tak, aby dítě přemýšlelo a objevovalo řešení. Nebojte se tyto profesní dovednosti využít i při řešení krizových situací ve škole a těžkých rozhovorech.

Jaká jsou základní doporučení pro bezpečný rozhovor s dítětem v krizi?

- Zabezpečte pohodlí a soukromí pro rozhovor.
- Používejte uzavřené otázky co možná nejméně. Otevřené otázky dávají dítěti prostor vyjádřit se, jak potřebuje, a Vám šanci lépe porozumět („*Jsi šikanovaná? Ano – Ne?*“ versus „*Vidím, že tě něco trápí...pověz mi, co se děje..*“)
- Naslouchejte. Je to příležitost zjistit, jak byste mohli pomoci. Nepředbíhejte dítě v závěrech, nesnažte se „uhádnout“, co se děje.
- V rozhovoru se opakovaně ujišťujte, že jste dítěti dobře rozuměli. Získá pocit zasloužené pozornosti, odvalu ke sdílení a Vy dobrý kontakt s dítětem a orientaci. Svými slovy parafrázujte, co Vám žák sdělil („*Jestli tomu dobře rozumím, včera večer jsi objevil, že Ti někdo zřídil hnusný profil na Facebooku....*“).
- Máte víc času, než se může zdát. I když často, konfrontování s šokující situací (brutální šikana), máme tendenci rychle zasáhnout a řešit. V prvních rozhovorech, zejména s oběťmi elektronických útoků, je ale důležité nechat dítěti dost času pro sdělení. Určité zkušenosti je extrémně těžké zveřejnit a tlak na rychlé vyjádření může být kontraproduktivní. Potřebuje-li žák nějakou chvíli mlčet, nepanikařte a mlčte s ním. Můžete ho podpořit komentářem („*Vidím, že se ti o tom těžko mluví...máme dost času...*“).
- Vyhýbejte se „nálepkujícím“ a profesionálním pojmům („*Kdo tě šikanuje?*“).
- Ptejte se dítěte na jeho pocity a obavy („*Mám pocit, že máš z něčeho velkou obavu...můžeš mi o tom něco říci?*“). Obavy z následků často brání dítěti v hledání řešení a pomoci. Ujistěte dítě, že jeho pocity jsou v pořádku a odpovídají situaci.
- Ujistěte dítě, že elektronické útoky nejsou v pořádku, chyba je na straně agresorů. To je důležité zejména v případě šikany, kdy si děti nejsou jisté svoji úlohou

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

v rozvoji násilí a trpívají pocity viny („*Něco je se mnou špatně, když se mi toto děje..*“).

- Ptejte se dítěte na jeho zdroje pomoci („*To je těžká situace...kdo, myslíš, by nám mohl pomoci..?*“).
- Ptejte se dítěte na jeho představu o řešení problému (Co od Vás potřebuje, když se na Vás obrací).
- Sestavte s dítětem plán kroků a řešení. U každého kroku vysvětlete jeho účel („*Kontaktujeme Horkou linku, zda nám mohou pomoci odstranit falešný facebookový profil..*“).
- O jakémkoli řešícím kroku dítě informujte („*Zavolám teď mamince a domluví s ní, co s tím můžeme společně udělat. Myslím, že bychom se měli sejít, co říkáš...*“).
- Na konci rozhovoru shrňte sdělené v několika bodech a ujistěte, že jste si dobře rozuměli. Ujistěte ho, že se problému budete věnovat a budete jej informovat.
- Informujte žáka, kdy se nad tématem znovu sejdete.

✓ Myslete na svoje bezpečí

Stává se, že i pedagog, který odkrývá závažný problém ve školním kolektivu (rozvinutou kyberšikanu, pornografii šířenou žáky, kyberšikanu učitele), bývá v šoku a pociťuje úzkost. I vy sami se v takovou chvíli můžete potýkat s úzkostí a Vaše psychika pozve do zbraně obranné strategie. Připravte se na možnost, že je-li pro Vás situace ohrožující, můžete reagovat, jak byste sami nečekali. Např. rozvinutá školní šikana a kyberšikana ve vaší vlastní třídě, kde se Vám doposud zdálo, že žáci jsou vždy vzorní, milí a nápomocní, může útočit na Vaši identitu úspěšného kantora, můžete mít pocit, že jste selhali ve svých pedagogických a lidských kompetencích. Přirozenou obranou pak může být popření („*U mě ve třídě nic takového neexistuje..*“), které vede k podcenění problému a jeho neřešení, případně řešení povrchnímu. Můžete také čelit nečekaně silným emocím, např. silnému vzteku a tendenci podle toho jednat. Dalším způsobem, jak se vyrovnávat s ohrožující situací, je snaha vše si řádně zdůvodnit a vysvětlit (tzv. racionalizace). Skrývá v sobě riziko, že si problém vysvětlíte „po svém“ tak, aby pro Vás byl přijatelný. Zkrátka, racionalizace trochu „ohýbá“ realitu, aby byla snesitelnější. A existují další pasti, které čekají na kantora snažícího se pomoci...

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jaká jsou doporučení pro pedagogo bezpečí při rozhovoru s dítětem v krizi?

- Přestože jste při rozhovoru s žákem v krizi plně koncentrováni na něj a jeho problém, sledujte také vlastní pocity a reakce („*Co teď cítím?*“ „*Co se se mnou teď děje?*“ „*Čeho se bojím?*“).“
- Nebojte se občas své pocity s dítětem sdílet, budete pro něj autentičtější a důvěryhodnější („*Vůbec se Ti nedivím, že se cítíš zaskočený...sama jsem překvapená..*“).
- Dopřejte si čas. Také vy máte více času, než se může zdát. Chraňte se zkratkovitých řešení, emotivních zveřejnění, kriminalizace a zalarmování celé školy. Vydechněte a hledejte spolu s dítětem kroky k řešení. V případě potřeby kroky konzultujte napřed s odborníkem (viz kapitoly „Pedagog hledá pomoc“ a navazující).
- Hledejte oporu. Při řešení závažného problému se často cítíme problémem zavalení a sami na jeho zvládnutí. Poskytli jste dítěti první pomoc. Nemusíte být expertem na problém. Přemýšlejte, kdo Vám může pomoci? Rodiče žáka, kolega, odborník – ti všichni mohou být spojenci. Než začnete jednat, zamyslete se nad opornou sítí.
- Dělejte si poznámky. V případě závažných situací je vždy dobré mít rozhovor zmapovaný. O tom, že si uděláte poznámky a jak s nimi naložíte, vždy žáka informujte. Nezačínajte si zapisovat hned na počátku rozhovoru, kdy je třeba myslet zejména na bezpečí a důvěru dítěte. Poznámky Vám pomohou k lepší orientaci v situaci, případně jako ilustrace při řešení s dalšími subjekty. Pamatujte ale maximálně na ochranu soukromí a dat dítěte!

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rozhovor... a co dál...

V podpůrném rozhovoru jste poskytli dítěti oporu a první pomoc. Spolu s dítětem sestavte plán, jak budete problém spojený s elektronickým násilím řešit.

Co by v takovém „záchranném plánu“ mělo být?

- Kdo by měl o problému vědět. Domluvte se, koho budete v souvislosti s problémem kontaktovat a s jakým cílem.
- Kdo může pomoci s řešením. Sestavte s dítětem přehled „spojenců“, kteří Vám budou nápomocni (rodič, školní psycholog, Horká linka, provozovatel internetové služby i např. policista). Domluvte se, s jakým cílem je budete kontaktovat („Nahlásím na You Tube to video a požádám o odstranění“, napíšu na Horkou linku a zeptám se, jak mohu najít, kde všude na internetu je moje upravená fotografie,,“).
- Jaké můžete učinit technické kroky k vyřešení problému. Elektronické násilí a útoky vyžadují vedle osobního řešení ještě řešení technické. Detailně jsou technické možnosti obrany popsány v dílčích tematických metodikách.
Zde si připomeňme:
 - ✓ **BLOKUJ**
 - ✓ **NEODPOVÍDEJ**
 - ✓ **UCHOVEJ DŮKAZY**
 - ✓ **POŽÁDEJ O ODSTRANĚNÍ.**
- Pořadí jednotlivých kroků. Elektronické násilí vždy souvisí s mezilidskými vztahy a má na ně dopad. Správné kroky v nesprávném pořadí mohou uškodit. Základní momentem pro určení pořadí řešení je ochrana ohroženého dítěte (např. v případě kyberšikany maximálně chráníme soukromí oběti i svědků a konfrontujeme agresory až v poslední fázi).
- Rozdělení úkolů. Ohroženému dítěti pomůže, má-li pocit, že může učinit konkrétní kroky ke zlepšení situace a nezůstává pasivně uvězněno v obtížné situaci. Domluvte se s ním, jaké kroky zvládne samo.
- Termín dalšího setkání. Domluvte se, kdy se příště sejdete nad tématem. Dítě získá horizont a problém nebude tolik bezbřehý.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Krizové stavy spojené s kyberšikanou

Pedagog řeší ve své praxi z případů elektronického násilí asi nejčastěji kyberšikanu. Proto se na ni podíváme nyní trochu blíže.

❖ Definice

O elektronické šikaně (kyberšikaně) hovoříme, pokud agresor oběť úmyslně, zpravidla opakovaně ohrožuje, pronásleduje a týrá psychicky a zneužívá k tomu moderní komunikační nástroje a internet (Kolář, 2011). Stejně jako u jiných forem šikany je primárním cílem útočníka ublížit oběti.

Šikana je zpravidla déletrvající, latentně se rozvíjející jev. Její oběť je vystavována opakovaným stresujícím situacím, opakovaně traumatizovaná. Stejně jako školní šikana i kyberšikana se rozvíjí se na základě přátelských, vrstevnických vztahů. Často si nikdo ze zúčastněných delší dobu neuvědomí, že se jedná o nezdravý, ohrožující vývoj.

❖ Dítě jako oběť kyberšikany

Šikana a kyberšikana jsou složité a obtížně rozpoznatelné jevy. A stejně jako rodič, i jinak zdatný kantor často podléhá dojmu, že mezi jeho tolik šikovnými žáky je šikana nemyslitelná. Tento častý omyl vede k nebezpečnému podceňování a zbytečnému utrpení mnoha školních dětí. Děti - oběti kyberšikany budou zpravidla zároveň obětmi šikany školní.

❖ Co by měl vědět pedagog:

I Vaši žáci mohou být původci či oběťmi kyberšikany.

Obětí (kyber)šikany se může za určitých podmínek stát prakticky jakékoli dítě. Obecně predisponuje k roli oběti zvýšená zranitelnost dítěte. Ohroženy (kyber)šikanou mohou být děti jakýmkoli způsobem se lišící: děti s intelektovým hendikepem i děti nadprůměrně inteligentní, děti studium zanedbávající i děti ve studiu příliš poctivé, děti s hrubými způsoby i děti s těmi nejjemnějšími atd. Neplatí vždy, že dítě musí být určitým způsobem oslabené či handicapované. I dítě asertivní, inteligentní i jinak zdatné se může stát obětí. Jsou známy případy, kdy se dítě „tváří v tvář“ aktivně postavilo útočníkům a ti pak přesunuli násilí a zvýšili jeho rafinovanost právě prostřednictvím elektronické komunikace.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Stejně tak neplatí, že je vždy obětí dítě hodné, tiché a bojácné. Ve „spravedlivém“ hněvu může začít třída týrat i dítě problémové, které spolužáky obtěžuje agresivními projevy a vulgarismy. Nezřídka pak kantor nevědomě třídu podporuje. Také rodič trápeného dítěte se často nechá zmást a zpochybní „... něco není s tím dítětem v pořádku, když je takový otloukánek... neumí si vybojovat místo na slunci...“.

Školní šikana/kyberšikana je skupinovým onemocněním. Zda se rozvine, záleží na vývoji kolektivu, kde se konkrétní dítě ocitá a na práci pedagoga. Důležité je, aby pedagog uměl vytvořit bezpečné a sdílné prostředí, podporoval děti oslabené a ohrožené, byl morálním příkladem a jasně určil, jaké chování je nepřijatelné.

Jak poznám, že je dítě kyberšikanováno

Pamatujte, že (kyber)šikanované děti se se svou zkušeností zpravidla nesvěřují. Dítě navíc nevykazuje viditelné znaky fyzického týrání.

Neznamená to nutně, že by k Vám mělo nedostatek důvěry. Šikanované dítě se potýká s mnoha protichůdnými pocity, nedokáže přesně pojmenovat, co se děje. Často má za to, že kamarádům opravdu nestačí a útoky si zaslouží. Prožívá pocity studu, ponížení a viny. Bojí se, že pokud by se svěřilo, bude označeno za „práskače“ a ústrky ještě zesílí. I ve Vašich očích potřebuje být úspěšné a oblíbené. Svěří se mnohdy až v krajní situaci, dlouhodobým trápením zcela vyčerpané a bezradné, nebo je-li odhalen nějaký útok (sms, webová stránka).

Může se tak stát, že budete odkázáni na nepřímé signály, že se něco děje. Dítě může vysílat nejrůznější zprávy o ohrožení. Některé může snáze odhalit pedagog (dítě se o přestávkách se pohybuje v blízkosti kabinetu, existují náznaky skupinového vyloučení, výsměch při zkoušení, nejrůznější „legrácky“, hrátky se jménem), některé snáze rodič, který dítě zná nejlépe. Pravidelně se proto ptejte kolegů učitelů, jak se dítěti daří mezi spolužáky. Reagujte, pokud se dítě stává terčem posměchu, ponižování, hrubých žertů, nepřátelsky pronášené kritiky, neopodstatněných výtek, nepřátelských až nenávistných výroků a poznámek, získalo-li ponižující přezdívku. Zpozorněte, pokud dítě vyhledává samotu či společnost dospělého a nestojí o aktivity a návštěvy kamarádů, které dříve vyhledávalo. Působí-li smutně a chová se nejistě, horší se jeho školní výkony, je uzavřené, málomluvné. Znakem může být i nevysvětlitelné odmítání používat mobilní telefon nebo počítač, mazání obsahu a historie vyhledávání, nechce-li Vám dítě ukázat svoje aktivity na Facebooku či jinde na internetu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Co by měl vědět pedagog:

Kyberšikana a školní šikana se prolínají. Nepodceňujte, jestliže dítě obdrželo i ojedinelou zraňující zprávu. Může být pomyslným ledovcem dlouhotrvajícího trápení. U šikany a kyberšikany zpravidla nejde o ojedinelé násilí. Vždy vycházejte z předpokladu, že oběti kyberšikany jsou ve většině případů zároveň obětmi šikany školní.

Strach z odhalení

Kyberšikana může zůstat dlouho skrytá a neřešená. Zpravidla nikdo ze zúčastněných nemá zájem na jejím zveřejnění. Děti, které se staly oběťmi opakovaných ústrků a ponižování mají z mnoha důvodů se svěřit. Útočníci tuší, že nejednají správně a sami se nepřiznají. Svědci se obávají, aby se pozornost agresorů nepřenesla na ně. Pedagogové se obávají o status úspěšného učitele a reakce rodičů. Ředitelé o dobré jméno školy, status úspěšného manažera a nové zájemce o studium. Včasné odhalení šikany a kyberšikany je přitom klíčové. Čím déle se šikana rozvíjí, tím větší počet dětí zasahuje, pozice útočníků se upevňují, jejich útoky jsou brutálnější, traumata obětí se prohlubují a náprava je čím dál těžší. Včasnou ochranu potenciálních obětí umožňuje pravidelné šetření vztahů ve třídě a práce s nimi (sociometrie).

Agresivní rodič

Učitelé, kteří řešili elektronické násilí a šikanu mezi žáky, často zmiňují zkušenost s nepříjemným, vyhrožujícím, až agresivním rodičem. Často to bývá rodič dítěte – agresora. Pro pedagoga snažícího se násilí mezi žáky vyřešit za pomoci rodin je taková zkušenost mnohdy demotivující. Nepříjemnou konfrontaci může pomoci zvládnout vědomí, že i rodič agresora, původce elektronické šikany, může být v šoku. I pro něj je těžké zjištění, že právě jeho milované dítě by mohlo systematicky trápit ostatní. Pro takového rodiče je zlehčení či popření situace a rozhořčení často první obranou.

❖ Co by měl vědět pedagog:

Nepříjemný a nespolupracující rodič agresivního dítěte se také ocitá v nestandardní a pro něj obtížné situaci. Chování nemusí být projevem povahových vlastností, ale stejně jako u dětí krizového stavu.

Na druhou stranu, odmítá-li rodič dítěte spolupracovat, můžete se obrátit o pomoc na orgán sociálně – právní ochrany dětí, které má zákonné kompetence vyzvat takového rodiče ke spolupráci (viz níže).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Detailní informace k tématu kyberšikany najdete v samostatném metodickém materiálu „Kyberšikana ve školním prostředí, kol. aut., NCBI, 2012“.

Pedagog hledá pomoc

Kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, sexting a ohrožená reputace... to jsou obtížné a neznámé situace. Jste-li nuceni tyto problémy řešit u svých žáků, nezůstávejte s problémem sami. Vaší úlohou je především poskytnout dítěti, případně rodině podporu a odbornou pomoc zprostředkovat. Nemusíte být expertem na kyberkriminalitu, právní souvislosti ani krizovou intervencí. Bude Vám stačit vědět, že existují specializovaná pracoviště, které mohou ohroženým dětem účinně pomoci. Na znalost těchto možností je klíčové se zaměřit i při preventivní práci s žáky. Je důležité, aby znali možnosti podpory, považovali je za samozřejmé a dostupné služby a v případě potřeby je snáze využili.

Pro naše účely si rozlišíme 3 typy pomoci pro „E-krizové situace“:

- Krizová a psychologická pomoc
- Technická (technologická) pomoc
- Zákonná pomoc.

Profesionální krizová pomoc

V souvislosti s elektronickým násilím se může dítě, ale i pedagog či rodič dostat do subjektivně neřešitelné situace a krizového stavu. V takové chvíli je dobré vědět, že existují služby, které poskytují profesionální krizovou pomoc, případně následnou psychologickou péči.

Profesionální krizová intervence pomůže:

- stabilizovat krizový stav,
- pojmenovat problém,
- zorientovat se ve zdánlivě neřešitelné a bezvýhodné situaci,
- dát situaci rámec a hranice,
- mobilizovat síly klienta a jeho schopnost situaci řešit,
- hledat konkrétní oporu v okolí klienta,
- sestavit s klientem další kroky, které mu v řešení pomohou,
- zprostředkovat další pomoc.

Profesionální krizová intervence může být telefonická, tváří v tvář či terénní.

❖ Co by měl vědět pedagog

Na rodičovské linky telefonické krizové pomoci se mohou obracet i pedagogové, kteří si neví rady (např. Linka bezpečí). Zde uvádíme přehled hlavních českých krizových center pro děti.

❖ Dětské krizové centrum

<http://www.ditekrize.cz/>

Dětské krizové centrum se zabývá krizovou a psychologickou pomocí zejména dětem ohroženým syndromem CAN. Specialisté Nonstop Linky Důvěry DKC jsou připraveni poskytnout odbornou pomoc také dětem ohroženým elektronickými útoky a kriminalitou. Telefonickou Linku důvěry vede autorka nové publikace zaměřené na ochranu dětí před kyberkriminalitou, PhDr. Lenka Hulanová (Hulanová L.: „Kyberkriminalita páchaná na dětech. Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality“, Triton, 2012).

❖ Sdružení Linka bezpečí

Sdružení Linka bezpečí poskytuje telefonickou krizovou pomoc dětem, online krizovou pomoc (chat). Služba Pomoc online je součástí projektu Safer Internet CZ, který realizuje spolu s Národním centrem bezpečnějšího internetu. V roce 2012 vydalo sdružení sborník „Děti a online rizika“. Provozuje také Rodičovskou linku, kam se mohou obracet pro pomoc také pedagogové (Tel. 840 111 234). Rodičovská linka funguje v pondělí až čtvrtek od 13 do 19 hodin a v pátek od 9 do 15 hodin.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>

❖ Krizové centrum Chrudim

V Pardubickém kraji zajišťuje ambulantní krizové služby např. Krizové centrum Chrudim při Centru J. J. Pestalozziho, <http://www.pestalozzi.cz/projekty.php?atr=&cl=2>

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ SPONDEA – Brno

SPONDEA
Krizové centrum pro děti, dospívající a rodinu
Intervenční centrum pro oběti domácího násilí

O nás | Služby | Aktuálně | Pomáhejte s námi | Dokumenty | Odkazy | Příběhy | Kontakt

Děti | Dospívající | Rodiče | Domácí násilí

TELEFONNÍ LINKY

Spondea
O nás
veřejný závazek
historie

Krizová pomoc
Posláním služby krizová pomoc v Krizovém centru pro děti, dospívající a rodinu Spondea je poskytování včasné a dosažitelné pomoci a podpory dětem, dospívajícím a studentům do 26 let věku v obtížných životních situacích, které nejsou sami schopni řešit, s cílem umožnit jim začlenění do běžného života. Pomoc je realizována formou ambulantní, pobytovou

Krizové centrum
608 118 088
541 235 511

<http://www.spondea.cz/odborna-verejnost/index.php?url=krizova-pomoc>

Navazující psychologická pomoc

Se závažnějšími a déletrvajícími zkušenostmi s elektronickým násilím se může dítě, ale i rodina, vyrovnávat velice obtížně a ještě dlouho poté překonávat následky psychického traumatu. Systematická psychoterapie nebývá součástí krizových služeb, i když některá odborná pracoviště zajišťují oba typy pomoci (např. Dětské krizové centrum). Psychologickou pomoc dětem zajišťují také Pedagogicko-psychologické poradny, i když málokteré z pracovišť zatím disponuje specialistou na potíže spojené s elektronickým násilím.

Typy na pracoviště, které poskytnou kvalifikovanou pomoc dětem traumatizovaným elektronickým násilím:

- ✓ PPP pro Prahu 1, 2 a 4, odborníci na školní šikanu a kyberšikanu je zde PaedDr. Lenka Marušková, <http://www.ppppraha.cz>.
- ✓ PPP Pelhřimov, působí zde odborník na šikanu a kyberšikanu PaedDr. Zdeněk Martínek, <http://pedag-poradna.pel.cz/>.
- ✓ Centrum pro rodinu Triangl Centra sociálních služeb Praha Individuální zajišťuje terapii a poradenství pro děti, dospívající a dospělé klienty, <http://www.csspraha.cz/triangl>.
- ✓ PPP Pardubice, <http://www.ppp-pardubice.cz/sluzby/>.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ✓ Dětské krizové centrum, Linku důvěry vede odbornice na kyberkriminalitu páchanou na dětech PhDr. Lenka Hulanová.
- ✓ Společenství proti šikaně, realizuje léčebné programy proti šikanování, působí zde jeden z našich největších expertů na školní šikanu PhDr. Michal Kolář, <http://www.sikana.org/>.

Společenství proti šikaně
Vítejte na stránkách našeho občanského sdružení

© 2004 webdesign by Impax, spol. s r.o. www.impax.cz

Kdo jsme | Orientace v problému | Články | Literatura | Rady, kontakty | Legislativa

Novinky
Vzdělávání
Příběhy
Modrá stuha
Konference

Společenství proti šikaně je dobrovolným humanitárním sdružením. Pracují v něm odborníci se zaměřením na problematiku šikanování, dále rodiče, kteří mají prožitou a zvládnutou osobní zkušenost s takto postiženým dítětem. Vítání jsou seriózní zájemci se sociálním citěním, ochotní se dále vzdělávat.

Sdružení se zaměřuje na pomoc obětem šikanování a na prevenci tohoto závažného celospolečenského problému.

Pozornost je věnována celému spektru šikanování, zejména však šikanování ve školách a šikanování dětí a mládeže. Šikana ve školním a výchovném prostředí není brána izolovaně, ale v úzké provázanosti na další formy násilí.

V souladu s posláním sdružení je naše činnost zaměřena na následující oblasti:

1. Mapování výskytu šikanování ve školách a osvěta veřejnosti o následcích tohoto negativního fenoménu a nutnosti jeho řešení.
2. Monitorování a dokumentování porušování lidských práv v souvislosti se šikanováním.
3. Inicie legislativy, která brání porušování lidských práv obětí šikanování.
4. Realizace léčebných a odborných programů pro šikanované děti a jejich rodiče.

Jste návštěvník číslo: **99218**

Odkazy na spřátelené weby:

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ

WebArchiv
archiv stránek webu

Nová cesta k léčbě šikany

<http://www.sikana.org/>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Technická pomoc

Téměř každý velký provozovatel internetových služeb nabízí svým uživatelům hlásit, pokud došlo k porušení pravidel této služby a porušení jejich práv. Děti nejčastěji užívané portály, sociální sítě a messengery (You Tube, Facebook, Skype..) disponují nahlašovacími funkcemi. Uživatel může požadovat stáhnutí závadného, dehonestujícího nebo nezákonného obsahu. Přes veškerou snahu je ale proces nahlašování a intervence ze strany provozovatelů zdlouhavý a málokdy úspěšný. V České republice již existují kontaktní centra, která bojují proti nezákonnému a škodlivému obsahu na internetu a pomáhají uživatelům s odstraněním takového obsahu z internetu často podstatně rychleji než sami provozovatelé (i když to samo o sobě je velmi problematické v závislosti na vytvořených a uložených kopiích). Jde o tzv. horké linky. V současné době jsou v ČR dvě; jedna nevládní a jedna provozovaná Policií ČR. Každá má trochu jiné poslání a pravomoci (policejní může např. zahájit vyšetřování). Pracovníci nevládní Horké linky mohou pomoci uživatelům s technickým řešením elektronických útoků (stáhnutí falešného profilu na Facebooku, blokace agresorů, zajištění důkazů).

❖ Horká linka.cz

Ohlašovací formulář Horké linky najdete na <http://www.horkalinka.net/>. Internetová Horká linka (Internet Hotline) přijímá od uživatelů hlášení, která se týkají nezákonného a nevhodného obsahu na internetu. Obsah těchto hlášení Horká linka vyhodnocuje a předává orgánům, které mohou účinně zasáhnout, zejména policii, mobilním operátorům, provozovatelům internetových služeb a také mezinárodní organizaci INHOPE. Horká linka je schopna díky intenzivní přímé spolupráci s pracovištěm Facebooku v Irsku účinně pomoci v případě elektronického násilí na této sociální síti.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Horká linka Policie ČR

The screenshot shows the website interface for reporting online content. At the top, there is a navigation menu with links: Úvod, O nás, Útvary Policie ČR, Informační servis, Dopravní servis, Databáze, eKomunik@ce, Nabídky a zakázky, Prevence, and Kontakty. The main content area is titled 'PREVENCE' and features a form titled 'Formulář pro hlášení závadového obsahu a aktivit v síti internet'. Below the form title, there is a brief description of the form's purpose. To the right of the form, there are two dropdown menus labeled 'MVČR' and 'Hasiči ČR'. Below these, there is a red button labeled 'HLÁŠENÍ KYBERKRIMINALITY'. The website's slogan 'Naším cílem je Vaše bezpečí' is visible in the top right corner.

Horkou linku Policie ČR může kontaktovat prostřednictvím elektronického nahlašovacího formuláře, máte-li podezření na spáchání trestného činu. Formulář najdete na <http://aplikace.policie.cz/hotline/>. Informace z formuláře vyhodnocují policisté odboru informační kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR.

Zákonná pomoc

❖ Postavení školy při řešení elektronického násilí a delikvence

Zástupci škol často upozorňují na „svázané ruce“ škol při řešení a postihování elektronického násilí a delikvence páchané žáky a mezi žáky. Upozorňují, že dle platných předpisů má škola odpovědnost za bezpečnost a aktivity žáků a postihovat může pouze činy spáchané v době výuky a v prostorách školy. Existuje již řada případů, kdy škola postihla např. útoky páchané v rámci kyberšikany a její rozhodnutí na základě stížnosti rodičů útočníka Česká školní inspekce zrušila.

Pro postup škol v případě digitálních přestupků zatím neexistuje jednoznačná metodická opora. Na druhou stranu podle školského zákona § 29 zákona č. 561/2004 Sb. „jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů“ (<http://www.csicr.cz/cz/Rodice/Na-co-se-casto-ptate/Sikana>).

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V případě, že se elektronické útoky odehrávají mezi žáky školy a souvisejí se školními vztahy, měla by je škola řešit vždy. Zpravidla mohou souviset s hlubším narušením třídních/školních vztahů a neřešené mohou mít závažný vliv na bezpečnost a zdravý vývoj dětí. Dehonestující a útočné obsahy na internetu jsou navíc běžně dostupné ze školních zařízení a v době vyučování. V takovém případě se již školy jednoznačně dotýkají.

Česká školní inspekce
Fráni Šrámka 37
150 21 Praha 5

Hlavní strana / Rodiče / Na co se často ptáte

O NÁS RODIČE UČITĚLE A ŠKOLY DOKUMENTY Vyhledat: OK

Na co se často ptáte **Šikana** 02.03.2010
Užitečné odkazy

Jak postupovat v případě podezření na šikanu ve třídě nebo ve škole?

Šikana mezi žáky, vyskytující se při vzdělávání a s ním souvisejících činnostech nebo při poskytování školských služeb (např. v jídelně, ve školní družině apod.), je mimořádně závažným problémem, k jehož odstraňování jsou vytvořeny potřebné zákonné předpoklady. Povinnost škol i školských zařízení se vztahuje nejen na řešení projevů šikany, ale i na jejich odhalování a zejména přijímání včasných preventivních opatření. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

Z tohoto hlediska je významným dokumentem každé školy školní řád, ve školském zařízení vnitřní řád, který podle § 30 školského zákona upravuje konkrétní podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí. Ustanovením § 168 školského zákona je současně vytvořen prostor pro působnost školské rady, kterou zřizuje zřizovatel školy nebo školského zařízení, a k jejímuž členům náleží také zástupci rodičovské veřejnosti. Školská rada má mimo jiné pravomoc schvalovat školní řád nebo vnitřní řád, a je tedy závažným činitelem veřejné kontroly působnosti školy nebo školského zařízení v oblasti řešení a předcházení problémových projevů.

Školní řád nebo vnitřní řád vydává ředitel školy nebo školského zařízení, který je v souladu s § 164 odst. 1 písm. b) školského zákona také odpovědný za to, že škola poskytuje vzdělání a výchovu v souladu se školským zákonem.

Přesto v nířvadech podezření nebo úř nrozkazatelých nrosteů šikanv, které nejsou bezrokladně a uspokojivě řešeny v

Postavení školy při řešení školní šikany popisuje Česká školní inspekce na svých webových stránkách; <http://www.csicr.cz/cz/Rodice/Na-co-se-casto-ptate/Sikana>.

I v situaci, kdy závažné elektronické násilí páchané žáky nebo namířené proti žákům nevzniká přímo v době vyučování a v prostorách školy, a pracovník školy se o něm dozví, může postupovat podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Zákon upravuje jednak tzv. obecné ohlašovací oprávnění, podle kterého je jednak každý oprávněn upozornit rodiče na závažné jednání dítěte, jednak možnost oznámit orgánům sociálně právní ochrany negativní jednání rodičů či dalších osob vůči dítěti. Zde se jedná o povinnost morální, právně nevytíčenou, nicméně zakládá právo pracovníka školy aktivně jednat. V případě, že škola zjistí, že v této souvislosti může jít o dítě, na které se sociálně právní ochrana dětí zaměřuje, má tzv. obecnou ohlašovací povinnost (hlásí skutečnosti OSPOD). Je-li elektronické násilí takového rozsahu a intenzity, že zakládá podezření na naplnění skutkové podstaty trestného činu, a pedagog se o něm dozví, má zákonnou ohlašovací povinnost dle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (nahlašuje státnímu zástupci či policejnímu orgánu). Volně dle Špeciánová, Š.: „Sociálně právní ochrana dětí“, Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s., Praha, 2007.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Co by měl vědět pedagog

- Začleňte pravidla užívání mobilních technologií a internetu a postihy při jejich porušení do školního řádu.
- Vytvořte si místní síť pomáhajících profesionálů, kteří se orientují v problematice kyberkriminality a závadových jevech spojených s online komunikací. Nejlépe fungují jako všude osobní kontakty a vazby. Využijte proto příležitosti kontaktů se zástupci místního orgánu sociálně právní ochrany dětí, pedagogicko-psychologické poradny a místního oddělení policie. Vytvořte si krizový plán a kontaktní databázi pro řešení souvisejících krizových stavů.
- Avizujte pomoc dopředu. Ustanovte ve škole jednoho pracovníka, který se tématem bude zabývat a děti ho budou znát jako kontaktní bezpečnou osobu.

OSPOD jako spojenec

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, §6 odst. 1, se sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,
2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo
3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

Pracovníci škol často poukazují na nejasnost v kompetencích škol při řešení elektronického násilí. Jsou často zmiňovány situace, kdy škola učinila opatření, které bylo následně zrušeno Českou školní inspekcí s tím, že pro ně nemá škola oprávnění a kompetence. Tato situace vede ke snížení ochoty zástupců škol řešit komplikované případy kyberšikany a dalších jevů spojených s užíváním internetu.

❖ Co by měl vědět pedagog

- Škola má povinnost dbát o bezpečnost a zdravý vývoj svých žáků. Není tedy ani tak rozhodujícím, zda jsou žáci ohroženi nebo se projevují závadně v reálném prostředí či kyberprostoru.
- Má-li přesto pedagog či výchovný poradce pocit svázaných rukou, existují další orgány, které mají podstatně větší pravomoci při řešení ohrožujících situací, které představují riziko pro prospívání dítěte. Na prvním místě se jedná o orgány sociálně-právní ochrany dětí.
- Máte-li např. problém se spoluprací rodiče dítěte, které přes internet terorizuje spolužáky, požádejte OSPOD o pomoc.
- Máte-li podezření, že mohl být spáchán trestný čin či čin jinak trestný, kontaktuje OSPOD vždy.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ PRÁVNÍ SOUVISLOSTI: Možnosti prevence a intervence v případě škol a školských zařízení

Mgr. et Mgr. Kateřina Lukášová

Škola má povinnost při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů. Škola za tímto účelem spolupracuje s rodiči - škola je oprávněna upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče (aby naplnila zde uvedené povinnosti, nemusela by tak činit snad jen v případě, kdy by byl takový postup zcela zřejmě bezvýsledný – záleží na konkrétním případě, zda škola splnila zde uvedené povinnosti či nikoliv).

Dále školy zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáků při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Škola (vč. konkrétních pracovníků) nesmí poskytovat přístup k nezákonnému nebo nevhodnému obsahu. Měla by proto v ideálním případě zajistit, aby takový přístup nebyl možný ani prostřednictvím jejího vybavení – počítačů.

Škola může libovolně upravit pravidla a podmínky přístupu žáků ke školním počítačům – může proto např. stanovit ve školním řádu zákaz přístupu na Facebook ze školního počítače (v rámci stanovení podmínek zacházení s majetkem školy ze strany žáků).

Ředitel školy má povinnost zveřejnit školní řád na přístupném místě ve škole, prokazatelně s ním seznámit zaměstnance a žáky a informovat o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých žáků.

Školská rada podává podněty a oznámení řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství a dalším orgánům státní správy. Za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole odpovídá ředitel školy. Má proto povinnost zajistit rozdělení dohledu prováděného učiteli nad žáky zejm. v čase mimo vyučování tak, aby dohled nad nimi byl dostatečný. Právě na ředitele se lze obrátit při podezření na kyberšikanu, nestačí-li již k jejímu řešení pravomoci pedagogických pracovníků (včetně výchovného poradce).

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Je-li ředitel v této věci nečinný, lze se obrátit na zřizovatele školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci (ČŠI). ČŠI posuzuje činnost škol. Např. získává a analyzuje informace o činnosti škol, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy, zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, vykonává státní kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb. Tuto činnost vykonává na základě plánu pro daný rok a dále na základě podnětů, stížností a petic (v tom případě předá ČŠI výsledek šetření zřizovateli k dalšímu řízení, tento ČŠI informuje o případných přijatých opatřeních k nápravě). Hodnotícím kritériem ČŠI je mj. zejména účinnost podpory rozvoje osobnosti dítěte. Zjistí-li ČŠI při provádění inspekce nedostatky, škola je povinna je odstranit. Neučiní-li tak, ČŠI může i navrhnout výmaz školy ze školského rejstříku (jedním z kritérií posuzování pro podání návrhu na výmaz je, zda má škola účinné preventivní systémy zaměřené na omezení rizikového chování, vč. šikany).

Škola, kde byla provedena inspekce, je povinna přijmout opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Nečinnost v tomto směru může vést k návrhu ČŠI na výmaz školy ze školského rejstříku. Konkrétní osoba odpovědná za přijetí nebo splnění opatření k odstranění zjištěných nedostatků se v případě nepřijetí nebo nesplnění takových opatření dopouští přestupku, za nějž lze uložit pokutu do výše 50.000 Kč (projednává ČŠI).

Konkrétní pracovník školy se může dopustit TČ schvalování trestného činu (§ 365 TZ), jestliže před alespoň 3 současně přítomnými osobami schvaluje spáchaný zločin (např. TČ vydírání, kterým pachatel způsobil těžkou újmu na zdraví).

- ✓ TČ nadržování se dopustí, kdo pachateli TČ pomáhá uniknout trestnímu stíhání.
- ✓ TČ nepřekažení trestného činu se dopustí, kdo se hodnověrně dozví o připravovaném nebo páchaném vybraném trestném činu (např. podvodu způsobivším škodu velkého rozsahu) a spáchání nebo dokončení tohoto TČ nepřekazí (pokud mohl TČ překazit bez značných nesnází nebo vydání sebe či osoby blízké v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví aj.). Za překažení se považuje i včasné oznámení st. zástupci či PČR.
- ✓ TČ neoznámení trestného činu se dopustí, kdo se hodnověrně dozví, že někdo jiný spáchal některý z vybraných TČ (např. zneužití dítěte k výrobě pornografie) a takový TČ neoznámí st. zástupci nebo PČR.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Odpovědnost za škodu

Vznikne-li žákům při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním škoda (způsobená kyberšikanou či jinak), odpovídá za ni škola (resp. její zřizovatel, nemá-li sama právní subjektivitu) nebo žák, který ji způsobil, nebo oba. Nastat mohou tyto situace:

- ✓ škodu způsobil nezletilý žák, který dostatečně neovládá své jednání nebo není schopen posoudit jeho následky a zároveň dohled nad jeho osobou nebyl zanedbán: v tomto případě nese škodu pouze poškozený,
- ✓ škodu způsobil nezletilý žák, který dostatečně neovládá své jednání nebo není schopen posoudit jeho následky a zároveň byl zanedbán dohled nad jeho osobou: v tomto případě má odpovědnost za škodu škola. Pedagogický pracovník, který dohled zanedbal, pak odpovídá škole podle pracovněprávních předpisů,
- ✓ škodu způsobil nezletilý žák, který dostatečně ovládá své jednání a je schopen posoudit jeho následky a zároveň byl zanedbán dohled nad jeho osobou: v tomto případě odpovídají za škodu společně a nerozdílně škola i žák, který ji způsobil,
- ✓ škodu způsobil nezletilý žák, který dostatečně ovládá své jednání a je schopen posoudit jeho následky a zároveň dohled nad jeho osobou nebyl zanedbán nebo škodu způsobil žák zletilý: v tomto případě má odpovědnost za škodu zcela tento žák.

❖ Co by měl vědět pedagog

Dítě má právo požádat školu o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Škola je pak povinna poskytnout dítěti odpovídající pomoc buď sama (je-li to v jejích možnostech), nebo na tuto situaci upozornit orgán, který může dítěti konkrétní pomoc zajistit (především tedy OSPOD nebo Policie ČR).

Škola je povinna oznámit (prostřednictvím ředitele jakožto svého statutárního orgánu) obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde např. o děti, jejichž rodiče (či osoby, jimž jsou děti svěřeny) neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo o děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život (např. spáchaly čin, který by byl jinak trestným) nebo na nich byl spáchán TČ např. ohrožující jejich mravní vývoj či jsou ohrožovány násilím (pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí), a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví. Škola spolupracuje s obecním úřadem a OSPODem při péči o tyto děti. Nesplnění je přestupkem, pokuta do 50.000 Kč.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V souladu s metodickým pokynem MŠMT č. j. 24 246/2008-6 by škola měla mít vypracovaný Program proti šikanování. (Metodický pokyn není právně závazný, nicméně má podstatný význam např. při posuzování, zda škola dostatečně splnila svou povinnost předcházet SP jevům) a v souladu s metodickým pokynem MŠMT č. j. 20 006/2007-51 Minimální preventivní program.

Ohlašovací povinnost školy a jejích zaměstnanců

Škola má ohlašovací povinnost vůči OSPODu. Je povinna oznámit bez zbytečného odkladu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že:

- ✓ rodiče dítěte (či osoby, jimž je dítě svěřeno) neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva z ní plynoucí,
- ✓ některé z dětí vede zahálčivý nebo nemravný život (např. zanedbává školní docházku nebo spáchalo čin, který by byl jinak trestným),
- ✓ na některém z dětí byl spáchán trestný čin ohrožující např. jejich zdraví či mravní vývoj nebože dítě je ohrožováno násilím (mohou-li tyto skutečnosti nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte),
- ✓ mohou-li tyto skutečnosti nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte.

Zaměstnanci školy mají (stejně jako většina ostatních osob) povinnost ohlásit na Policii ČR nebo státnímu zástupci, dozví-li se hodnověrným způsobem, že byl spáchán trestný čin: vraždy, těžkého ublížení na zdraví, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení, obchodování s lidmi, zbavení osobní svobody, braní rukojmí, zneužití dítěte k výrobě pornografie, týrání svěřené osoby, padělání a pozměnění peněz, neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, neoprávněné výroby peněz, porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití, porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití, provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence, porušení povinností v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem, obecného ohrožení, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků, nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky, nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou, zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny, vlastizrady, rozvracení republiky, teroristického útoku, teroru, sabotáže, vyzvědačství, ohrožení utajované informace, válečné zrady, přijetí úplatku, podplacení, účasti na organizované zločinecké skupině zaměřené k páčání vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru, genocidia, útoku proti lidskosti, apartheidu a

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

diskriminace skupiny lidí, přípravy útočné války, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje, válečné krutosti, perzekuce obyvatelstva, plenění v prostoru válečných operací nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (se způsobením smrti nebo těžké újmy na zdraví, škody velkého rozsahu, nebo odvetných opatření druhé válčící strany nebo druhé strany ozbrojeného konfliktu stejného nebo obdobného charakteru)

Dále mají zaměstnanci školy (stejně jako většina ostatních osob) povinnost překazít vybraný trestný čin, o jehož přípravě nebo páchaní se hodnověrně dozví. Za překažení se považuje i včasné oznámení státnímu zástupci nebo Policii ČR a jedná se o trestný čin:

vraždy, zabití, těžkého ublížení na zdraví, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení, nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, neoprávněného odebrání tkání a orgánů, obchodování s lidmi, zbavení osobní svobody, zavlčení podle § 172 odst. 3 a 4, loupeže, braní rukojmí, vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 4, znásilnění, pohlavního zneužití, zneužití dítěte k výrobě pornografie, týrání svěřené osoby, krádeže podle § 205 odst. 5, zpronevěry podle § 206 odst. 5, podvodu podle § 209 odst. 5, pojistného podvodu podle § 210 odst. 6, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6, dotačního podvodu podle § 212 odst. 6, podílnictví podle § 214 odst. 3 a 4, legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 4, padělání a pozměnění peněz, neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, neoprávněné výroby peněz, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 3, zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 4, poškození finančních zájmů Evropských společenství podle § 260 odst. 5, porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití, porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití, provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence, porušení povinností v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem, obecného ohrožení, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků, nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky, nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu, nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou, zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny, vlastizrady, rozvracení republiky, teroristického útoku, teroru, sabotáže, vyzvědačství, ohrožení utajované informace, válečné zrady, násilí proti orgánu veřejné moci podle § 323 odst. 3 a 4, násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 3 a 4, přijetí úplatku, podplacení, násilného překročení státní hranice podle § 339 odst. 2 a 3, organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 4, vzpoury vězňů, účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 2 a 3, neuposlechnutí rozkazu podle § 375 odst. 2 a 3, zprotivení a donucení k porušení

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vojenské povinnosti podle § 377 odst. 2 a 3, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti podle § 382 odst. 3 a 4, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností podle § 383 odst. 3 a 4, zběhnutí, ohrožování morálního stavu vojáků (za stavu ohrožení státu, za válečného stavu nebo za bojové situace), genocidia, útoku proti lidskosti, apartheidu a diskriminace skupiny lidí, přípravy útočné války, styků ohrožujících mír, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje, válečné krutosti, perzekuce obyvatelstva, plenění v prostoru válečných operací nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (se způsobením smrti nebo těžké újmy na zdraví, škody velkého rozsahu, nebo odvetných opatření druhé válčící strany nebo druhé strany ozbrojeného konfliktu stejného nebo obdobného charakteru).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

❖ Podpůrné informace a poradenství Národní centrum bezpečnějšího internetu

nemáte problém? Možná o něm jen nevíte...

Aktuality • O nás • Ohlasy v médiích • Kalendář • Den bezpečnějšího internetu • Vzdělávání • Konference • eSafety Label

Chcete si koupit dítě? Roztomilou holčičku, krásného chlapečka, blondýnku nebo brunetku? Neváhejte a... **ČÍST**

V Praze, na Vítězném náměstí, proběhla ve dnech 23. - 26. května 2013 Bambiráda, tradiční přehlídka... **ČÍST**

Čím více inteligentních prvků přenosové sítě obsahují, tím jsou tyto systémy zranitelnější z hledisk... **ČÍST**

Aktuality

Chcete si koupit dítě? Roztomilou holčičku nebo krásného chlapečka?
Kategorie: **Aktuality** Vytvořeno 5. 6. 2013 11:34

Chcete si koupit dítě? Roztomilou holčičku, krásného chlapečka, blondýnku nebo brunetku? Neváhejte a navštivte největší český e-shop s dětmi, na www.detin.cz. Ačkoli to zní neuvěřitelně, takové webové stránky skutečně existují! Ale nekejte se – nejde o reálný nelegální obchod. Tímto neobvyklým způsobem se Linka bezpečí rozhodla upozornit na problematiku ztracených a pohřešovaných dětí. Loni se na Linku bezpečí obrátilo přes 400 dětí, které se ocitly bez střechy nad hlavou. I vy můžete přispět na provoz Linky bezpečí koupi elektronické pomněnky. Více informací naleznete zde:

ČÍST DÁL: CHCETE SI KOUPIŤ DÍTĚ? ROZTOMILOU HOLČIČKU NEBO KRÁSNÉHO CHLAPEČKA?

Vyberte jazyk | Vyhledávání | hledaný výraz | Hledat

Spolufinancováno Evropskou komisí

f t g+ y v

Hotká linka pomoci Bezpečně online

<http://www.saferinternet.cz/>

Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI) je neziskové nevládní sdružení, jehož cílem je zvyšovat povědomí o možných hrozbách online komunikace, propagovat pozitivní obsah a zodpovědné chování na internetu, pomáhat v nesnázích zejména mladým uživatelům internetu a bránit šíření materiálů se zneužívanými dětmi (dětské pornografie) na internetu. NCBI se snaží poukazovat na škodlivý obsah a projevy nevhodného, rizikového chování v online prostředí a také poradit, jak se takovým případům vyhnout.

Osvěta a prevence

NCBI provozuje internetové stránky [Saferinternet.cz](http://www.Saferinternet.cz), které sledují trendy a přinášejí aktuální informace ze světa internetu, s ohledem na možná rizika pro uživatele. Zahrnuty jsou samozřejmě sociální sítě a mobilní technologie, které stále více využívají děti a mládež.

Uživatelům internetu ve věku 12 až 17 let, jejich učitelům a rodičům jsou určeny populárně-výchovné stránky [Bezpečně-online.cz](http://www.Bezpečně-online.cz). Obsahují znalostní soutěže pro mládež a užitečné informace, které jim usnadní používat internet bezpečněji.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Učitelé zde nacházejí praktické rady a metodické pomůcky prakticky použitelné přímo při vyučování ve školách.

NCBI vydává pravidelný elektronický měsíčník, který je zasílán do 6500 škol z celé České republiky. Jeho obsahem je přehled aktivit Národního centra bezpečnějšího internetu a aktuální informace ze světa bezpečného internetu.

Vzdělávání a poradenství

NCBI zaměřuje své vzdělávací aktivity především na školení školitelů, školních metodiků ICT, knihovníků, sociálních pracovníků a preventistů veřejné správy, Policie ČR i městské policie ze všech regionů České republiky. Výukové metodiky jsou akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Konference a semináře

NCBI organizuje konference, semináře, přednášky a školení zaměřené na řešení sociálních a psychologických hrozeb internetu. Jejich obsah je věnován online kriminalitě a prevenci rizik, která při používání nových informačních a komunikačních technologií hrozí především dětem. Na konferencích se setkávají pedagogové, preventisté, zástupci politické reprezentace, mediální odborníci a širší odborná veřejnost. Cílem konferencí je otevřít odborný dialog nad ožehavou problematikou bezpečného internetu pro děti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Literatura a online zdroje:

- ❖ d'Haenens L., Vandoninck S., Donoso V.: „How to cope and build online resilience?“, EU Kids online, 2012, ISSN 2045-256X
- ❖ Hulanová, L.: „Internetová kriminalita páchaná na dětech“, Triton 2012, 224 s., ISBN: 978-80-7387-545-9
- ❖ Kolář, M: „ Nová cesta k léčbě šikany“. 1. vyd., Praha, Portál, 2011. 332 s., ISBN 978-80-7367-871-5.
- ❖ Kol. aut.: „Děti a online rizika“, Sdružení Linka bezpečí, Praha, 2012, ISBN: 978-80-904920-3-5
- ❖ Špeciánová, Š.: „Sociálně právní ochrana dětí“, Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s., Praha, 2007, ISBN 978-80-86991-27-6
- ❖ Zákon č. 359/1999 Sb, o sociálně-právní ochraně dětí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Materiál vznikl v rámci projektu Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016.

Tento projekt je prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR.

Vydalo Národní centrum bezpečnějšího internetu v roce 2012.

Na materiálu spolupracovaly Mgr. Jana Brandejsová a Mgr. et Mgr. Kateřina Lukášová.

www.saferinternet.cz www.ncbi.cz www.bezpecne-online.cz